

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Artikler og Taler. - 1919

Citation: Aakjær, Jeppe: "Artikler og Taler. - 1919", i Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 84. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer04tom-shoot-idm140709994736224/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Artikler og Taler. - 1919

KORTE HOVEDSTADSBREVE.

Det blev i Længden lidt trættende at tærse den theologiske Længsle; jeg befandt mig i de Aaringer ogsaa i en stærk politisk Gjøring og skrev i „Politiken“, „København“ og fra 1899 i den *socialdemokratiske Provinspresse* en Række Artikler om sociale Fænomener i og udenfor Hovedstaden. Her en lille Haandfuld som Prøve.

G A M M E L.

„København“, 24. Jan. 1898.

Hun sad lige overfor mig i Sporvognen i sin tynde, falmede Bomuldskjole. Hun var meget gammel. Rynkernes Tal var Legio. Hagen dannede en spids Vinkel med det øvrige Ansigt, Munden sank ind over de tandløse Gummer. Stakkels gamle Morlille, hun saa ikke ud til at have haft mange lyse Dage i sit Liv.

Jeg er overbevist om, at hun sad og tænkte paa, at hun burde have sparet den 10 Øre, som hun nu gav Konduktøren. Men hvad var der at stille op med et Par gamle, tunge Ben paa en lang Vej. De store, blaa Øjne saa saa haabløst og bange ind i Fremtiden, og hun græd ustandselig med denne stille, bitre Graad, der ligesom dybe Væld ingen Lyd har.

Man sidder og bliver saa tung om Hjærtet overfor saadan en gammel, hjælpeløs Kvinde, hvis eneste Forbrydelse er den, at hun er uden Midler til at opholde Livet.

Vognen holder, hun faar sin tomme Spaankurv paa Armen og vakler ind i en af Vesterbroes travrige Sidegader. Den trofaste Rendesten følger hende med indsmigrende Stank lige til en snæver Port. Og det er kun i Bibelhistorien, at den snævre Port fører til Paradis. Herude i Vesterbrokvarteret fører den langt hyppigere ad knirkende Bagtrapper, dækket med Smuds, op til et lille Kvistkammer, hvor Musene rusler bag et flænget Tapet. — De smaa Idioter vil faa en endnu længere Næse, end de har i Forvejen, naar de med deres hvide Tænder møjsommeligt har gnavet

sig igjennem den gamle Morlilles Madskab og ikke finder en Krumme.

Af alle nødlidende Stakler her i Verden, er ingen beklagelsesværdigere end slige gamle Kvinder, der er bievne for stive til længere at kunne skure rige Folks Trapper, men som endnu ikke er ældre, end at de udmærket kan føle baade Kulde og Sult.

Hvis jeg var en rig Mand, saa vilde jeg bygge et stort Hus midt i Staden med mange brede aabne Døre til alle Sider, og derhen vilde jeg daglig byde slige gamle Kvinder, der er for stolte til at tigge, men for stive til at skure de riges Trapper.

Og min eneste Belønning skulde være den at sidde bag mit Vindue og se, hvor let en udslidt gammel Kone endnu kunde bære en tung Kurv, hvis Indhold var hendes eget.

STAKKELS BARN!

„*Soc. Dem.*“, 18. Novbr. 1902.

Solen har ikke været fremme hele Dagen. Luften er fuld af Rusk, der sigtes ned over Byen som gennem et Dørslag, strømmer over Tagene, siver ned ad Murene og rinder i uhumske Fløder bort under den vandrendes Fødder. Glædesløse vandrer Folk ad de snavsede Fortove, Mændene med opsørgede Buxer, Kvinderne tankeløst fremvisende Mysterier, som Gud og Mennesker under almindelige Forhold har været enige om at skjule. Droskerne borer sig med en dump Larm igjennem Mudderet; blot ti Favne borte opsluges de af Taagen. De elektriske Sporvogne kommer summende som umaadelige Humlebier; naar de kører forbi en aaben Port, bliver Tonen hul som en Trommes. Vand og Pløse kastes i lange Sprøjt ud til Siden, Kusken staar vagtsom foran som et skjælvende Bundt af Nerver.

Vi er kommen ind paa den store Raadhusplads, da vort Øje fanges af en Menneskeklump, der i et Nu voxer til et Hav. Der maa være noget særligt paa Færde, da Folk gider standse i det Vejr. Vi gaar nærmere. Ringen sprænges,

og ud af Riffen kommer tre Personer: En Politibetjent og en Civil, der begge har fat i Armene af en lille Dreng. Vi ser opmærksomt paa det Barn. Vi har sjældent set noget saa haabløst ulykkeligt. Hans Klæder er lasede og bærer Mærker af, at han fornylig har rullet rundt i Skarnet. Hans Mund er forvredet af Graad. Øjne og Næse svømmer over af Vædske, som han ikke kan tørre bort, da man holder hans Arme. Hans Blik er vendt søvngjængeragtigt opad, som vandrede han fremad i en ond Drøm. Der er en ren unaturlig Villighed i hans Gang; han løfter sine Knæ altfor højt og gjør tre—fire Trin for hvert af Betjentens. Det er, som han vilde sige: Ser I ikke, hvor jeg anstrænger mig for at gjøre eder tilpas; lad saa være at klemme saa haardt om min Arm!

Men Betjenten skrider mægtig frem under sin skrækindjagende Hjælm; hans brede Haand ligger ond og ru omkring Barnets Armbknoedel. Han ser dets Taarer rinde, dets Næse flyde. Han agter det ikke. Hans Haand flyttes ikke og mindsker ikke sit Greb. Saaat skrider han frem med sit Bytte over Stenene, alvorlig som arresterede han en Kongemorder.

Og Barnet løfter Knæerne højere og højere, hikker i Graaden og snuser Næsen ind. Det ser slet ikke paa Mængden. Det véd, at for det er alt Haab ude. Bag det lukkes der for Livet, Verden og Friheden. Foran det aabner sig en høj Port i en graa Mur, bag hvilken det skal møde alt det, som Barn frygter mest: strenge Ansigter med barskt snoede Overskjæg, lidet Mad, men rigelig Hug; Pisk og Rotting.

— „Hvad har han gjort?“ spørger én ligegyldigt, som for at faa noget rigtig interessant at fortælle sin Kone.

„Aa, de siger, han har hugget fra en Bagervogn,“ svarer én med ru Stemme og fortsætter sin Gang.

„Saa vanker der s'gu Klaps!“ svarer den anden afsluttende og slaar med Hovedet i Retning af Betjenten. Stakkeis Barn! Kun ti Aar! Hvilken Række af Ulykker kan Livet endnu ikke have i Gjemme til dig!

BLANDT SULTNE.

Provinspressen, 31. Decbr. 1901.

Den, der de sidste fjorten Dage har passeret Ørstedsparken, vil have set et øjendommeligt Syn. Man ved maaske, at denne Parks store Vandbassin, der jo er Rester af den gamle Stadsgrav, danner en Slags Vinter-Samaritan for de store Søers Svaner; her holdes Vandet al Tid passende tempereret, og de store, aristokratiske Fugle sejler i værdig Ro over Bassinets lunkne Flade, sikre paa at have deres paa det tørre, om man kan anvende dette Udtryk paa Skabninger, der kun ugerne sætter Foden paa Landjorden. — Længs Dammens Bredder er der fuldt af Ædetruge, i hvilke den gule Havre aldrig fattes, og saasom den menneskelige Slægt altid har haft en Svaghed for at kaste i Grams til dem, som havde nok i Forvejen, vil man i Aar se fuldt op af Damer, der hiver i Pundevise af Brød ud til de overmættede Dyr, der knap nok gider bøje deres slanke Halse efter den Mad, som et fattigt Barn vilde hide sig i Fingrene efter.

Men saa forleden, da vi gik gennem Haven, havde Billedet skiftet Karakter: Henne i et Hjørne af Dammen var alle Svanerne føgne sammen i en stor blændende Bunke, i hvilken det bølgede ud og ind, men bag dem og over dem i Luften, helt hen over Træernes bladløse Kroner saas en Uendelighed af graa og hvide Fugle, der steg og sank som kolossale Fnug i en Snestorm. Det var det vinterlige Hav og de tiffrosne Fjorde, der sendte deres Tusinder af sultne Proletarer ind over denne lunkne Dam i Haab om, at de skulde redde sig et Par Krummer fra de rige Svaners Bord. Men skjønt disse Dyr var mættede indtil Drøbelen, undte de dog ikke de forsultne fremmede det mindste Korn; de anede, at Ædekassen var i Fare og dannede en uigjennembrydelig Vagt omkring den og forfulgte med brusende Fjer enhver Maagesjæl, der blot kiggede ned i de fulde Truge.

Og de stakkels proletariske Fugle, der var saa magre af Ugers Sult, at de egentlig kun dannede et Par Vinger og saa nogle Indvolde, i hvilke det gnavede og gnavede af Mangel paa Føde, svævede pibende omkring i Luften,

deres Bevægelser blev ivrigere henne i Nærheden af de fulde Fæde, og deres græs Hoveder med de kloge, sorte Øjne drejede sig hid og did i Luften.

Men ståvert Forsøg paa at tilrane sig et Korn, blev tappert slaaet tilbage af de fede og overmættede Storborgerbugle.

Efter at have drevet den sultne Hob tilstrækkelig langt bort, sejlede de sejrige Svaner tilbage i brusende Hovmod og vendte hoverende Gumpen i Vejret foran de fyldte Ædetruge, som de i deres Mæthed ikke gad røre.

Denne lille Krig i en lunken Andedam er jo kun et Symbol paa Samfundskampen i det store. Jorden er fuld af fyldte Ædetruge, der vogtes nidsk af fede Storborgere, mens sultne Proletarer gaar og svingler langs Murene og forgjæves udbyder deres Hænder for at komme til Føde. — Ikke uden dyt Vemod ser man i disse Dage, hvilken Skare der samles f. Ex. foran Porten til Kvægtorvet for at nyde den tvivlsomme Udsigt at tjene en 25-Øre ved at trække en Kø til Slagteren; og hvor misundes ikke den, der iaar Lov til at bære en Side Flæsk ind i en Butik fra en Bondes Vogn! Er Havets sultne Maager et beklageligt Syn, da er disse uendelige Skarer af Mænd, der forgjæves udbyder deres Hænder rundt om paa vore Torve, et tusindfold ynkeligere Billede, og et Bevis paa, at Verden er løftet af sine Hængsler.

NYTAAR.

(1901.)

Et Delirium som det, vi var Vidne til Nytaarsaften her i Kongens Kjøbenhavn, venter vi aldrig at se Mage til. Det var som om alle de hundrede Tusinder havde indgaaet en stiltiende Overenskomst om at opføre sig saa sindssvagt som muligt.

Tidlig paa Aftenen rygtede det sig, at der var dannet et Komplot med det skumle Formaal for Øje at sprænge *David*, der staar foran Raadhuset, i Luften, hvorfor en Række bængstede Politibetjente næsten lige fra Mørkets Frembrud slog Kreds om hans nøgne, kongelige Højhed og

stoisk opfangede i deres skinnende Politihjelme ethvert udkastet Projektil, der var rettet mod hans Blusel. Under alt dette knugede David saa energisk sin Slyng og skulede saa vredt ud af Øjenkrogen, som havde han faaet Syn paa Goliaths Fjæs nede i den hujende Folkehob.

Foruden David havde Folkeharmen især vendt sig mod den upopulære Dame, der er bleven rejst i Byens Midte, og af Folkevittigheden strax døbt „Citytasken“; men værst huserede man dog med det røde Plankeværk, der er sat omkring Storkepringvandet. Imod dette fo'r de mærkeligste Projektiler til Trods for Politiets højlydte Advarsler.

Gik man gennem Strøget mødte man hvert Øjeblik galopperende Horder, der under taktfaste Hip—Hip! styrtede frem og rev alt med sig, mens de uafslædig svingede Blaalys og kastede Knallerter og Troldkjællinger, der fattede og sprang rundt om de hvinende Dammers Ben. Nede i Virmelskafet mødte vi en stor Trop med Foret ud af Overfrakkerne; i Spidsen løb en Smededreng og drev en rullende Øltønde foran sig med energiske Spark. Politiet røg ærbødig til Side for ikke at faa det besynderlige Samlingsmærke mellem Benene.

Som i sin Tid Samson løftede Filistrenes Portdøre af deres Hængsler blev en Mand antruffet paa Strøget med en Gadedør paa Nakken; med Møje fik man ham overtalt til at bringe den tilbage til dens Ejermand. Alt blev grebet og baaret i Triumf som Foregangstegn; en gammel Hat eller Bøtte paa en Stok var et hyppigt Syn. Nu og da blev et kasseret Juletræ hevet ned i Hoben fra et saabent Vindu; da rejste der sig et vildt Begejstringsraab efterfulgt af de taktfaste: „Hip! Hip!“ der altid var Begyndelsen til en større Folkevandring.

Det hele havde dog som altid her i Danmark den allergodmodigste Karakter; Folk, der aldrig havde set hinanden før, raabte hinanden Kaadheder op i Synet eller hilsende „Glædeligt Nytaar!“, mens de brændte Troldkjællinger af hinandens Hattepuld. Damerne hvinede upaaklageligt, naar et Par ukjendte Arme krystede dem altfor kraftigt om Livet, og Hestene støjede til Siden med de vanvittigste Øjne, naar en „Kineser“ forvildede sig hen i deres Manke. Der var Tider paa Strøget, da enhver Kvadrattomme var optaget af trippende og St. Veits-dansende Menneskelødder.

Under alt dette stod den herligste Frosthimmel spændt over Staden, og Fuldmånen laa og drev oppe over Raadhustårnets Spir med et Smil saa storslaaet, som havde én af de livsglade Kjøbenhavnerinder rejst sig paa Tæerne og klidret den under Hagen.

Enhver gaar i Dag omkring med en dundrende Fornemelse af noget sært og besynderligt inde i Hjernen; maaske skyldes denne mystiske Buldren den glade Rus, der blev drukket af de fleste ved det ny Aarhundredes Fødsel; maaske skyldes det dog ogsaa Ekkoet fra de mægtige Raadhusklokker, der i den sene Midnatstime slyngede deres dybe Tonebølger ud over Hovedstadens maanelyse Tage for at indvarse et nyt Aarhundrede, i hvilket Millioner skal kjæmpe og lide, tændes og slukkes som Raketterne hist nede paa de brede Torve.

KJØBENHAVNSK JUL.

28. Decbr. 1902.

Nu er den kjøbenhavnske Jul forbi, og de fleste er vel tilbøjelige til at sige, at det er godt; for den kjøbenhavnske Jul er virkelig ikke særlig grinagtig; Kaféerne, Theatrene, Varietéerne, kort sagt, alt det, den letlevende Kjøbenhavnner sætter Pris paa, er lukket med syv Segl, og han har da kun tilbage at strække sig paa en Chaiselongue og læse sig fra det hele eller søge hen til en af de Tanter, der ellers er hans Skræk, og udløvere sig selv som et Offer for hendes Moralisationer. En og anden kan vel ogsaa ty hen i Kirkens Møderavn og der nyde kommunal Varme, medens Præsten gjør én Helvede hedt, og man skjuler sin Gaben bag Hansken.

Som sagt, naar nu enhver har fejlet for sin Dør, og Skraldemanden har været der, saa er den Jul kjørt ud til de andre, og saa kan Byen atter falde tilbage i sine regelmæssige Folder, hvad jeg tror, den trænger godt til. For denne evindelige Renden op og ned kan aldrig være hel godt for Konstitutionen.

Kom her et Par Dage før Juleaften og se paa al den

Møje, som Mennesket gjør sig under Solen. Byens Hovedgader er da et eneste myldrende og kravlende Liv. Man styrter afsted efter Næsen, som gjaldt det éns evige Salighed; ung og gammel, Kvinde og Mand, tripper og træder, skubbes og gnides og kastes som et Vrag frem og tilbage paa den Strøm, der skvulper mellem Kongens Nytorv og „Strygejærnet“; man ælter i Snavs til Anklerne, Skidtet staar i tunge Stænk lige op til Lapsenes Nakkeskilning, og Kvinderne slæber Garneringen i Søl; det faar lidet hjælp. Peter skal da ved Gud have sin Sprællemænd! Paa slige Dage viser den indtødt Kjøbenhavner en Dødsforagt, der er beundringsværdig; han viger ikke af Vejen for hverken Omnibus- eller Droskekusk, han vilde gaa imod et Lokomotiv af 100 Hestes Kraft; det eneste, der kan faa ham til at bøje ud af Sporet, er en Herskabskusk, og er samme tilfældigvis i Besiddelse af en rød Frakke, kan han som ved en indre Trolddom faa hele Floden til at følge sig lige til den Butiksdør, hvor hans Herskerinde allernaadigst behager at købe sin Sprællemænd.

Derfor burde det kanske tages under Overvejelse, om de kongelige Vogne ikke skulde formenes Adgang til Strøget, hvor Loyaliteten er saa stor, at den bringer dens Udøvere i Livsfare.

Julen slæp dog ikke ud af Byen uden at efterlade alle en gruelig Forskrækkelse; jeg sigter til den forrygende Orkan, som Natten mellem 1. og 2. Juledag hylede hen over Tagene og slog Telefonledningens vældige Harpe med en Kraft, saa mange Strænge sprang. Det er ubegribeligt, at Stormen her i Byen kun kostede ét Menneskeliv, idet et stakkels Hospitalslem blæste ud i Nyhavn og druknede. Thi der var en evig Haglen af lispundstunge Tagsten, Gesimsér, Kalkstumper, Glassplinter, ja, hele Fabriksskorstene sank sukkende ned gennem Tagene og væltede i Laviner ned i Gaderne. Herude i Vesterbrokvarteret kom Bjælkestumper og Brændeknuder susende ind imod Murene fra nærliggende Tømmerpladser. Tagvinduer raslede ned i Gaardene og knuste alt i Faldet; Folk laa i Sengen i Nattens Mulm og ventede Verdens Undergang; der staar herude tilhøjre for Frihedsstøtten et sølle Menageritelt, flere Hundrede Alen langt; et eneste Stormkast rev Lærredstaget væk, saa der ikke laa en Las paa Lægterne mere. Der rejste sig fra de

opskræmte Dyr et Rædselens Skrig som fra Noæ Ark, og da de mindre Kreaturer havde opbrugt al deres Lungekraft, lød endnu Løvens Brøl, saa det hørtes over den halve By. Folk i Kvarteret styrtede i det blotte Linned til Ruderne og ventede at se Hanløven gjøre Badutspring over Plankeværkerne og Tigeren klatre op til Toppen af Flagstangen foran Tivoli; naa, det vilde have blevet en Jul, der huskedes; men Københavns Løver --- baade de udenfor og de indenfor Lærredsburet --- slap med Forskrækkelsen. Byen saa næste Morgen ud som havde den gjennemgaaet et Bombardement. En Granitstøje foran Raadhuset havde kastet sig paa Hovedet ned i Stenbroen og slaat et flere Tommer dybt Hul, og Folk løb allevegne rundt for at staa Brædder op for de splintrede Ruder.

Som Kariosum kan anføres, at et stort Stykke Kalkskjold rev sig løs fra Frue Kirke og fo'r lige i Næsen af Kong David; men han blev lige uforstyrret ved at kvæde sine Salmer.

Gud ved dog, om ikke det stygge Saar i den hellige Mur har givet somme af de gudfrygtige Kirkegjængere noget at tænke paa. Vi var ikke klogere, end at Frue Kirke var bygget om end ikke af den solide Granit, saa dog af Sandsten; nu ser vi, det kun er *Kalkpuds*; saaledes blev dette Hykleri blottet! Det kunde der saamænd have været holdt en meget ordentlig Julepræken over; for der er ikke saalidt „*Granit*“ her i Verden, der, naar Stormen gaar over den, aabenbarer sig som *Kalkpuds*.

BISP ABSALON.

Kjøbenhavn, 1. Decbr. 1902.

Kjøbenhavn har i af Stillehed faaet et nyt og pragtfuldt Monument, nemlig en 12 Aen høj Rytterstatue af den i Danmarks Historie højberømte Biskop Absalon, der var Københavner med K, om nogen har været det, idet han rejste den første Begyndelse til det Kjøbenhavn, der nu snart tæller en halv Million Indbyggere, — nemlig en Borg til Bekjæmpelse af Venderne, der var den Tids Form for Pølseskydere.

Heide har bekostet Statuen og Professor *Bissen* har lavet den, og vi er tilbøjelig til at tro, at der ikke findes et smukkere Monument paa denne Bys mange Torve og Pladser. Kun er Opstillingen noget omtvistet.

Statuen har faaet Plads paa Amagertorv med Front mod Højbro og Bagen — reverenter talt — til Livet og Larven og alle de mange sludrende og mundhuggende Amagerkoner.

Absalon sidder ung og kjæk og modig paa sin stejle Hest; hans Helteholdning er i Overensstemmelse med alle gode Traditioner, hans Panserskjorte og Jernbuxer lægger sig tungt og fast om hans hærdede Legeme, hans Ansigt skinner i Nystøbning, han ser hen over Hovedet af Sejrgudinden paa Thorvaldsens Museum og han knuger sin Stridshammer i højre Haand, som havde han just faaet Kig paa en Flok Vender bag Kristiansborgs Ruiner. Det er næsten en Haan imod den gamle theologiske Søulke at have stillet ham Ansigt til Ansigt med denne Elendighedens Væning, hvor et Provisorium synes at kigge ud af hvert af de røgsværtede Gavlvinduer; det er kun lidet hensynsfuldt mod denne Rigets Opbygger at stille ham lige overfor denne hæslige Ruin, der netop ligger og skygger for Solen, paa den Plads, hvor hans Højærværdighed byggede sin Borg for mere end 700 Aar siden. Man skulde hellere have skruet ham om mod Frederik den 7., saa kunde de to i ledige Stunder have faaet sig en lun Prat om Danmarks mellemiggende Historie; det vilde sikkert kunne have givet den højærværdige Bisp et og andet at tænke paa.

Statuen afsløredes i *Søndags in effigie* og i „Tilskueren“ s Decemberhefte, hvor Holpoeten — *Ernst von der Recke* — der ellers nødig synger om andet end kongelige Fødselsdage og prinselige Konfirmationer, denne Gang har gjort sig gemen og besunget denne Bisp i en Kantate, der løber paa følgende Melodonte:

Du Danmarks Værn i Faren,
vor Grænsevagt mod Syd,
løft ud dig over Skaren,
sku vidt og slaa til Lyd.
Vær selv, saa tit vi famle
og ved ej Hjælp og Raad,
et Tegn, som kan os samle
i fælles Agt og Daad.

Kantaten indeholder endnu en Snes Vers af samme Tønde. Det er ikke at undras over, at Komiteen, efter at have faaet sig denne Sang præsenteret, har opgivet den officielle Afsløring paa Torvet og henvist den til Decemberheftet af „Tilskueren“. Thi Kvadet *kan* jo tages i den lune Kakkelovnskrog, men paa aaben Gade med Front mod Kristiansborgs Ruin vilde de 20 Vers sikkert have bragt de hedeste Patrioter til at røddes.

DET NY RAADHUS.

12. Jan. 1903.

Ingen har i de senere Aaringer kunnet sætte sine Fødder paa Københavns Grund uden at lægge Mærke til Byens ny Raadhus; i Solskin ser dens gyldne Hane ned i Toppen af alle Stadens Taarne, der er rene Lilleputter i Sammenligning med *dets* firkantede Taarnpyramide, og i grumset Vejr spidder det Regnskyerne paa sin slanke Minaret.

Det er nu over otte Aar siden, at Grundstenen lagdes til det Raadhus, der i Dag fik sin foreløbige Indvielse, og der er i Mellemtiden gjort et betydeligt Offer baade af Penge og Snille for at faa Huset frem i den Skikkelse, hvori det nu taler til Beskueren. Man gaar omkring denne mægtige Karré af Bygninger og lader Sindet kvæges af den veigjørende Ro i Linjerne og den Sikkerhed, hvormed hver af de Millioner Sten har faaet anvist sin Plads; og dette Indtryk af Ro vil følge én alle Vegne, hvor man færdes, ogsaa *inde* i Bygningen. Her er intet tilfældigt henkastet, men Sten og Træ, Kalk og Malm er føjet sammen til et harmonisk hele, til en „Syns-Symfoni“, der fanger Blikket og faar det til at løbe med rislende Velbehag hen over de store Vægflader.

Ingen vil fortryde en Vandring ind mod Komplexets indre. Ved hvert Skridt møder man Overraskelser, ikke af den paatrængende Art, der smælder én om Ørene med stærke Farver og raketagtige Effekter. Nej, langt fra; vi vil snart mærke, at vi er paa *borgerlig* Grund; dette Hus er intet

Slot, derfor er det ogsaa saa velsignet fri for Kongeborgens *Pragt*; men paa hver Gesims, ved hver Trappeafsats vil dit Øje langes af noget kjønt, det kan være en Ranke, der snor sig i douce Farver langs en Bjælke, det kan være en Flok Duer eller Maager eller andre borgerlige Skabninger, der spreder Vingerne og flyver yndefuldt hen over Hvælvingens hvide Kalk. Du forbavses over den Rigdom af Motiver, som her er bragt i Anvendelse og frydes ved den ynglende Fantasi-Udfoldelse, der har strøet sine snart stemningsfulde, snart komiske, ja undertiden endog barokke Paafund næsten over hver Kvadrattomme af disse kolossale Murflader lige fra den nederste Flise i den overdækkede pragtfulde Gaard til Isbjørnen, der staar paa Toppen og gaber mod Norden-vinden.

I dette Raadhus er der tilvisse „mange Boliger“, men Prisen for dem alle hæder vel nok det egentlige „Hjærtekammer“, Kommunalraadets Mødesal. Midt over Salen hænger 8 skønne Lysekroner, der kaster et blændende Skjær hen over den lille festlige Sal med sine to Rækker af Stole i Rundkreds om Formandsplæden, bag hvilken der er givet en malet Fremstilling af det Træ, hvorunder Byens Borgerraad samledes i ældre Tider. Paa hver Side af *Triers* Stol hænger et Skrækkens Sværd, der staar i en underlig Modsætning til den øvrige borgerlige næsten dagligstueagtige Hygge; ligeoverfor i en Nische i Væggen staar et kolossalt Pengeskrin, som Formanden forvisser os om er tomt, hvad der ikke forbavser os under disse Omstændigheder.

Denne smukke Sal tages i Morgen i Brug for første Gang; i den Anledning holdtes der i Dag en foreløbig Indvielsesfest i den overdækkede Gaard. Festen overværedes af ca. 3000 Mennesker; saa mange kan nok Salen rumme. *Trier* talte bredt og synkende i skønne Ord om Borgerdyd og Borgerlykke. *Trier* er en herlig repræsentativ Skikkelse, og han havde Ret til at være stolt af denne Dag; dette Hus er jo som et Monument over hans og det københavnske Demokratis Ægide. Saa sang man en Kantate af Bagermester Marstrand — merkantil Lyrik, men hist og her med det rette Sving; især Slutningssangen var god.

Skuespiller *Emil Poulsen* havde den vanskelige Opgave oppe fra et usynligt Punkt under Taget at skulle agere 1) „en Stemme“, 2) „Folkeaanden“, 3) „Raadhusets Aand“; disse

3 Aander gik lidt for meget op i en højere Enhed. Senere talte Overpræsident *Gjellerup* i almindelige Vendinger om „Konge, Folk og Fædreland“ — og Mandskor og Kvindekor skiftedes til i Kantatens jævne Rytmer at lovsyngte denne Hymne i Kalk og Sten, der er tryllet frem af københavnsk Grand ved *Martin Nyrop* og hans Arbejderstab:

Der staar en Borg i København
 blandt sommergrønne Linde;
 Guldkronen lyser som en Bavn
 højt over Taarn og Tinde.
 Den Borg har ingen Skydeskaar,
 ej Vindebro, ej Fangegaard,
 for alle Porten saaben staar
 til høje Raadhussale.

Saadan sang Borgerne i Dag, medens de vældige Raadhusklokker satte Bas til, og de alenlange Visere paa det ny Raadhusuhr afmærkede Tiden med deres gyldne Favne-maal.

Et herligt Værk har faaet sin Indvielse om end knap nok endnu sin hele Fuldendelse.

EN POLITIKER.

10. Febr. 1903.

De fleste danske Politikere dør i Embedet; behag at kigge ind i Landstinget en Dag mellem to og fire; du tror at være kommen ind i en Sal med præparerede Mumier. Deres magre Hænder omklammer Stolearmen; de vil ikke slippe Mandatet, skjønt Heanden ryster og Foden er som Is i den sparsomt tilmaalte Centralvarme. De erindrer om fjorgamle Siv, der langsomt raadner nød over deres egen Rod; man kan ikke værges sig mod den Tanke: Hvor Døden — den gamle Radikaler — vilde gjøre godt her! Thi hvorfor skal det, der har ophørt at sætte Frø, staa i Vejen for dem, hvem det gyldne Livsmød banker i Aarerne, eller skal maaske til evig Tid de levende regjeres af de døende?

At det var *hans* Mening, der nu for bestandig har skudt sin Stol tilbage i Folkethinget, er vi ikke i Tvivl om. *Harald Holm* er som Politiker let at erstatte, han har siddet i Folkethinget i 27 Aar; i et saa uhyre Tidsrum forvandlede et oprindeligt ungt og frisk Gemyt til latter Siddekjød; de, der er kommen i Tinget i de senere Aar, vil ikke have faaet noget betydeligt Indtryk af den afdøde; det var som oftest hans Skjæbne at tale Salen tom; en Gang imellem stak et Medlem Næsen ind ad Sprækken og sukkede hen for sig: „Han taler, Gudhjælpemig, endnu!“

Han kjædede alle ved sin Bredde; men hel uudholdelig blev han, naar han var pathetisk. Han stod lidt for tryk plaffodet paa dette Fundament af de 27 Naadens Aar, som de altfor taalmodige Fynboer skjænkede ham. Han spillede ingen særlig Rolle i Tingets Liv udenfor saavidt som han ved sine lange Taler ofte fik Forhandlingen til at forsumpe. Han har aldrig haft sin Plads paa „Tenderen“, men har derimod gjort sig det mægtigt i Børnskupeen, og der er desværre nok til at tage Arven op efter ham.

Han har beskrevet den saa almindelige danske Kurve fra ungdommeligt Frisind over midaldrende Stillestaen til senil Krebbsgang. Han kunde forsaavidt godt hænges i Glas og Ramme som den typiske danske Politiker.

Paa Agitationsrejser var Holm saa meget bedre end i Rigsdagen; især i Firserne, før han endnu havde sat al sin Ungdom overstyr. Naar han da blev stillet op paa en solbelyst Tribune i det Frie, kunde hans Øjne tindre ret skalkagtigt under den brede Grundtvigianerhat; og *den* letsindige Landjunker, der i plump Uforsagthed her vovede sig i Holmgang med ham, blev et let Bytte for hans selvgoede Vid og hans rutinerede Slagfærdighed.

Men fra det Øjeblik, han gik om Bord med Kaptajn Bojsen paa Forligets Mudderpram, var han tabt for al leve-dygtig Politik.

Den er siden gaaet videre trods hans og hans Partis afmægtige Modstand.

KEJSEREN.

Kjøbenhavn, 5. April 1903.

Det har været en haard Uge den sidste for Tyskeræderne. Der har de maattet gaa og se paa, at den Kejser, hvis kjædelige Bedstefar fakte vort Landkort med et Sabelhug, gaar omkring i vore Gader og ind i vore Huse, og vinder alle, med hvem han kommer i Berøring, ved Høflighed og indtagende Naturlighed. Burde en saadan Mand ikke være Grobrian; uforskammet og storsnudet; er en Tysker kanske ikke et Individ med en Pikkelhue paa Hovedet og en Bajonet i Haanden og nichts weiter? Det var maaske heller ikke ham, der tog Dannevirke og sønderlemmede gamle Danmark?

Og saa gaar endda deres Kejser omkring her i Kjøbenhavn og lader som ingen Ting! Ja, han gør virkelig det, og det klæder ham, og det klæder Byen; for det fortæller Evropa, at Kjøbenhavn er bleven en Verdensby og ikke mere er en europæisk Ravnecrog, hvor nogle surøjede Chauvinister, der sidder og ruger paa Hævntanker, giver Tonen an.

Ved en Lejlighed som denne, hvor „Hohenzollern“ har lagt sine brede Sider ind mod vor Kyst, kommer man ret til at tænke paa, hvor stor Forandring, der i de sidste 10—20 Aar er sket med vort Folk. Endelig er vi stuppen ud af Nationalliberalismens og Romantikens hjærneforstyrrende Hvirvelstørne og kan se praktisk-forstandigt paa et historisk Fænomen. Sønderjylland er tabt, akja! Tabt for en væsentlig Del ved vor egen Dumhed, vor egen idealistiske Uforstand, og vi gjør ikke denne Dumhed god igjen ved at lade vore Gadedrenge pibe ad Kejser Wilhelm og hans martialske Kanonerer; gjør de det alligevel, gi'r vi dem en paa Øret, som de uverne Unger, de er. Men Gadedrenge forstaar meget godt at vejre Folkestemning; derfor har de aldeles ikke pebet hverken ad Kejseren eller hans Kanonerer, men er gaaet omkring som alle andre og kigget opmærksomt paa dette verdenshistoriske Fænomen med den vældige Snarbart og de lange Rytterstøvler.

Saaledes har der i denne korte Tid udviklet sig et vist familiært Forhold mellem Kejseren og Kjøbenhavneren. Kejseren nikker ridderligt til vore Damer, og Kjøbenhavneren letter til Gjængjæld paa sin graa Hat, og gjør et mislykket

Forsøg paa at raabe Hurra. Og saasom der jo for det menneskelige Afkom al Tid vil være en mystisk Tiltrækning til en Person, der gaar med et Par Kongeriger i den ene Baglomme og et Utal af Fyrstendømmer i den anden, og forøvrigt er i Stand til at udsaa røde Ørne-Ordener, som en Bonde saar toradet Byg, saa belejrer man hans Vogn, hans Mandskab, hans Lakaj med en Energi, der spotter enhver Kuldegrad. Gear man gennem den sollyse By, og ser man 700 Mand, der i Tavshed staar og stirrer paa en malet Port, da vær overbevist om, at Kejseren er bag denne Port. En lægger Øjet til Nøglehullet og faar i det samme et Dunk i Nakken af en dertil indrettet Politisæve; men dette spolerer kun den enes, ikke de øvriges Lykke.

Eller gaa en Aftenstund ind paa en af de bedre Beværtninger. Ved hvert Bord sidder der en tysk Snurbart; man flokkes om ham, man tiltaler ham i det usselige Tysk, man lærte til Præliminærexamen, og vogter sig saa godt man kan for at forvekle Genitiv med Akkusativ; man byder ham en lang Bajer; hans martialiske Skjæg driver af Brygger Jacobsens ædle Skum. Han sidder midt for Væggen som en kjæmpemæssig Jacob von Thybo og fortæller *grausame* Historier fra Kina-Krigen eller Sømandsoplevelser om Bord paa „Hohenzollern“. En tyk Grosserer, der længe har skinnet af Beundring, vover sig omsider frem i Akkusativ, men opdager midtvejs, at det skulde have været Genitiv, ser sig et Øjeblik betrukket omkring, klarer omsider Situationen ved larmende at støde sit Glas mod Prøjsrens, mens han udraaber:

„Kellner! endnu en Svingning!“

Som sagt, der er den bedste Forstaaelse paa begge Sider. Øllet flyder tæt i Kneppen, og Champagner i de gyldne Sale. Kejseren skal ha' ondt ved at rive sig løs; han synes om vor By, han er indtaget i dens Damer, dens Musæer, dens Slotte. „Der Kaiser, der Kaiser gefangen!“ Men Kl. 8 i Aften vil „Hohenzollern“ atter lægge de brede Sider fra vorre Kyster, og Hovedstaden vil atter kun være „Kongens Kjøbenhavn“, Natten vil sænke sig over en kejsrerløs By, hvor en Hoben Hofmandssjæle vil drømme engleligt om gyldne Elefanter paa Jorden og røde Ørne i Skyerne.

1. MAJ I KJØBENHAVN.

(1903.)

Det er umuligt at tænke sig et gunstigere Vejr end det, der i Dag ledsagede den store Demonstration for 8 Timers Dagen. Det er som en gunstig Skjæbne har gaaet og forberedt det hele gennem en hel Uge; milde Solstreff har i de sidste Døgn af og til føret kjærtegnende hen over Træernes Knopper og faaet dem til at springe ud, saa Alleerne langs Boulevarderne i Dag stod som lange Rækker af Kandelabre med fine Lys paa Grenene.

I Nat faldt der lidt Regn, og Dagen begyndte med Taage; man var ikke rigtig sikker mod ubehagelige Overraskelser i Form af Regn og Kulde. Men saa paa én Gang slog Solen Dækket til Side og stod i al Majdagens Klarhed midt paa Himlen, som vilde den sige: Vær bare rolige, Børn! Jeg skal saameget ikke lægge jer Hindringer i Vejen!

Denne overraskende Lysaabenbarelse havde en forbausende Virkning; de røde, blaa og grønne Standerter plantedes i Solen langs Søndre Boulevard; stærke, bredskuldrede Mænd stod under Fanestængerne og snoede Overskjægget, mens Skarerne tattedes; Musikken stilled sig op korpsvis; Solen spejlede sig i de høje Hatte og lagde en pragtfuld Forgyldning om de blanke Messinginstrumenter. Horn-tonerne skjald i Luften med lange, bløde Akkorder, Trommen buldrede løs; Musikken veg og steg, sprang fra Korps til Korps, begyndte langt derude i Øst, hvor Raadhustårnet stod i blaa Dis som en tilsøret Odalisk — gik saa hen over det tusindhodede Menneskehav, der først sluttede ved Dybbølgadens Munding. Denne sidste Gade havde pyntet sig i det festligste Skrud med Dannebrogssflag og Sløjfer, som paa sine Steder aldeles dækkede Façaderne. Og langs Boulevarden var der en Del Flag, og Kvinder og Børn laa ud af Vinduerne for at se de mange pragtfulde Fæner og nyde den festlige Musik.

Præcis Kl. 2½ løftedes Standerterne fra Jorden under tunge Skrald af Horn og Trommer; en Række Politibetjente red foran Fronten; Solen lagde en festlig Glans over Hestenes fede Lænder, selv Betjentenes glimrende Hjelme saa i Dag mindre skrækindjagende ud. Toget slugtes langsomt af

Dybbølgedens Mørke og kom ud i tindrende Dagslys paa Enghaveplads, ombølget af larmende Skarer af disse fattige Kvarters Børn, som gottede sig i det varme Solskin og kun lidet agtede Politibetjentenes faderlige Formaning.

Vejen var fremdeles den samme, som i Fjor, forbi Folkets Hus paa Enghavevej, ind i Vesterbrogade — der stadig agerede fornem og næppe havde eet Flag ude, — op over Bakken til Frederik d. 6.' Slot, dette hvidkalkede Monument over højsalig, politisk Uforstand og landsfaderlig Absolutisme. Dog ikke dette var Maalet; men tilvenstre for Slottet staa der en Aresport over Indgangen til Søndermarken; ad dens snævre Aabning glider det mægtige Tog ind, som Kamelen gjennem Naaleøjet.

Solsorterne hopper med lange Fløjtefriller fra Gren til Gren og synes en Smule desorienterede ved alt det myldrende og larmende Liv, der pludselig bryder ind over deres Enemærker.

Ak ja, Tiderne forandres; hvor Frederik den Sjettes spraglede Garde før stod foran Slotsporten i loyal Servilitet og stramme Buxer, der bølger nu en respektløs Skare af Fagforeningsmedlemmer, der bærer Otto-Timerskravet ikke blot i Hattene men i Hjerterne. Og hvor Øhlenschläger ved Vaarspring fanget Rim og Rytmer til sine smægtende Sange langs de smaa slørede Bække under Stammerne i Søndermarken, der bæres nu Tonerne af Overbyes Socialistmarsch som Hævnskrig mod Himlen; og det kan ikke nægtes, der er god Resonans her under de brede Kroner; og det griber én med Overbevisningens Magt, hvilken Sandhed der er i de stærke Toner. Og det var jo det Toget skulde demonstrere: at vi er naaet endnu et Hanefjed frem mod det aldrig slupne Maal: Menneskerettighedernes endelige Sejr.

S O M M E R.

26. Maj 1903.

I 2—3 Døgn har der ligget en daanende Varme over Hovedstaden, der har glødet Tagstenene over vore Hoveder og opvarmet Asfalten, saa den skinner som en poleret Kakkelovn. Folk daser ugideligt ned ad Gaden uden Overtøj

eller sidder hvidvester under et eller andet Solsejl ved en „Svalebajer“. Damerne kommer hoppende i hvide Sko ned over Fliserne; de drejer den ny Hat hid og did i Solen, og de klare Sommerkjoler slutter allerkjærest om de runde Hoftes. Men ude paa den aabne Plads midt i Solbranden staar en Snes Arbejdere og bugger i Grunden med tunge Hakker; de flænses Jorden op i dybe Rønder; de baxer med mægtige Betonblokke og Kloakrør. Sveden driver i Strømme ned ad de brune Halse og staar hist og her ud gennem de tynde Bluser; de som har gjort sig til Profession at sige, at den danske Arbejder *driver* paa Arbejdspladsen, lad dem komme herud og betragte disse Skikkelser, der gaar her mellem en dobbelt Ild: den skoldende Sols og de mange esende Ildgryders. Se en Gang paa disse sex Mand der, som blander Grus i Asfaltmassen; Skovlene jager med Staalblink ud og ind; Sandet skriger mod Skovbladet, og Solen farer som et Strygejern her over disse dampende Rygge; i 10 Minutter har de ikke rettet Skuldrene, men vender og vender ustandseligt det mørke Sand; de smaa Bourgeois-Damer tripper forbi i hvide Sko; nu og da standser de ud for Arbejderklyngen og stiller sig i Positur under den røde Parasol, der svæver som en omvendt Blomsterkrone over den kokette Hat. De ser paa de svedbadede, brune Nakker, paa de revnede, tilsmudsede Klæder, bag hvilke Musklerne uophørlig kortes og strammes; og fra en af de smaa Parasoller lyder der et: „Nej, hvor interessant! Det er næsten som i Paris. Kan du huske det Maleri paa Udstillingen; hvad var det nu han hed, Kunstneren?“

Her mødes to Verdenser i den blanke Sol: En, der bærer Asfalten, og en, der danser hen over den i hvide Sko.

Men hvem kan faa Sind til Reflexioner, naar der staar saadan en Trolddomsdis over Kongelunden, og Solstraalerne dukker tilbunds i Kallebodstrand.

Sommeren er god mod alle; den kaster Penge i Arbejderens Pung, naar han hele Vinteren har siddet og sukket efter en Krummes Fortjeneste. Hans Hjem vinder dagevis i Hygge; Tingene hentes hjem fra Laanekontoret; ud paa Sommeren anskaffes der en Kanariefugl; der staar ofte friske Blomster paa Kommoden, og Børnene faar atter Pølsepaalæg paa Mellemmaden og tre Stykker Sukker i Kaffen; kort sagt: Status quo er atter tilvejebragt, om end ikke uden de største Anstrengelser.

Men Solen lader som ingenting; i politisk Henseende hører den til de *Frikonservative*; den kigger helst ind ad Vinduet til det store Hartkorn; men alle glæder vi os til Sommeren alligevel: dens kaade Følge af lyse Nætter jager omkring Sand og Strand og kaster Daler i Rigmandens Pung og Skilling i Fattigmands Pose.

NYTTIGE MENNESKER.

Kjøbenhavn, 22. Juli 1903.

Foran mine Vinduer ligger det store Godsbaneterræn, hvor Jærnskinneerne slynger sig krumme som Kjæmpesnoge hen gennem Græs og Ukrudt, der her skyder op med stor Frækhed uden nogensinde at aves af Spade eller Plov. Her er smukt en Julimorgen, naar der ligger Dug paa de gule Mælkehætter, og der staar blaa Dis over Kongelunden og alle de grønne Blomkaalsmarker paa Amager.

Paa én Gang begynder éns Hus at ryste, som kom selve Jordskjælvet op gennem Gaden. Det er *Artilleriet*, der rykker ud til Øvelse. I en lang, mørk Linje nærmer det sig det Punkt, hvor jeg staar; foran kommer to truttende Hornblæsere; de puster i Messingtøjet, saa Øjnene staar dem ud af Hovedet; saa følger et Par høje Militære paa Heste med slanke Ben og sirligt opbundne Haier; Solen bryder sig villigt i de gyldne Epauletter, mens de smukke Dyr vender Bidslerne og vrikker med Haleroden til Musikkens Toner. Bagefter følger saa Jordskjælvet i Form af veibemandede Vogne, der hugger de kolossale Hjul i Brostenene med Stød og Bulder; Kanonerne gaber idiotisk bagud, og Jens'erne slingrer frem og tilbage paa de umagelige Vognsæder, mens Pødtlæderstøvlerne og det trannede Seletøj sender en kraftig Parfume ud i Morgenluften.

Snart er Vogntoget naaet hen til en aaben Plads i Terrænet, hvor der staar en lang Række tomme Jærnbanevogne. Trompeterne tager Messingtøjet fra Mundene, saa Øjnene atter langsomt kryber ind i deres Huler; den forreste blandt Rytterne løfter sin behandskede Haand og udstøder et Raab,

der gjentages ad over Kanonerne, Selstøjet knirker, Sæbierne hugges mod Hjulfælgene, og Soldaterne skumples frem og tilbage paa Vognene som i stærk Søgang; imens slynger hele Toget sig sammen i en stor Spiral, hvis Midtpunkt er den højstbefalende. Og nu begynder der et syndigt Leben; Jens'erne springer fra Vognene, saa det humper i Fedtæderstøvlerne; de slider som rasende i Reb og Læder for at gøre Hestene fri af Vognene. Kanoner, Bæsterne og hele Molevitten skal læsses paa det ventende Jærnbantog.

Et Øjeblik efter skinger Luften af Kommandoraab; Soldaterne lærer forvirrede omkring mellem hinanden som Myrer, der venter et Regnskyl. Hestene er omsider spændte fra, og nu kaster Soldaterne sig over Vognene; de staar omkring dem saa tæt som Fluer; de haler, de rykker, de skyder, saa Knapperne springer, og Sveden rinder i fede Draaber ned over Tindingerne. Saadan bliver de tunge Kanoner efterhaanden slæbte ind i Jærnbanevognene og stablet ovenpaa hinanden ved en rent overmenneskelig Kraftudfoldelse.

Saa kommer Raden til Hestene. Men de vil ikke være med i Legen, de gjør den mest fortvivlede Modstand, strækker Halsen saa lang som muligt og sparker bagud med firtvivlet Energi; en af dem river sig løs og styrter ind over Markerne med Halen ivejret; den synes mig at opføre sig fornuftigst af dem allesammen, Mennesker som Dyr.

Efter to Timers uhyre Anstrengelser er det hele læsset paa Toget. Saa læsses det altsammen af igjen. Det var kun Skin og Barncleg. Men er alt andet end fornøjelig Leg. To Mand har kvæstet Haander, og en er bleven sparket i Livet af en Hest.

Kort efter ordner man sig til Hjemturen; Trompeterne gaar atter foran og blæser, saa Øjnene staar som Sæbebubler i det snavsede Ansigt; øverstbefalendes Hest vrikker atter taktfast med Halerøden, og Vinduerne klirrer under Kanonvognenes Bulder og Støden.

— Det er den Leg, der i sine forskellige Afdelinger og Tempi koster Landet over 20 Millioner Kroner om Aaret, foruden at det til sine vanvittige Kunster lægger Beslag paa Landets Arbejdskraft.

I denne Tid burde de unge Kræfter svinge Leen i Stedet for at løse Kanoner ved en fredelig By.

Før Militarismen besværer sig med den Opgave at forsvare Land og Folk skulde den ulejlige sig med den langt vanskeligere at føre et fornuftigt Forsvar for sin egen berettigede Existens.

VOR „OPLYSTE“ BONDESTAND.

(1897.)

Indsendt som første Artikel til „Politiken“, men kasseret af *Hørup*.

Det er med Fraser som med raadne Æg; udvendigt ser de temmelig tilforladelige ud, men har man gjort sig den Ulejlighed at hive en saadan Tingest mod Væggen, saa stinker der af det over hele Huset. En af de Fraser, der saaledes i lang Tid har været gangbar Mønt Mand og Mand imellem, er den, at *vore* Bønder er Verdens mest oplyste. Det er sagt saa tit, at det ikke skulde undre os, om det var Løgn.

Undertiden sagdes det af fremmede; men naar vi syntes, der gik for lang Tid, inden *de* sagde det, saa sagde vi det selv. Og hvergang strøg Patriotismen sit Mundskjæg og saa anerkjendende op mod det vajende Dannebrog.

Det er da naturligt for et skeptisk Gemyt at spørge, hvori vel den saa store Oplysning bestaar? Mon i Indre Missionens drukne Sejrsang gennem *vore* Provinser?

Nej, vi kunde saamænd passende anlægge en klædelig Beskedenhed og svare et: „Stemmer ikke“, hvor Afgjørelsen træffes angaaende *hvem* der er Europas mest oplyste Bønder.

Det er jo nemlig en bekjendt Sag, at *vore* Bønder nærer en alfortærende Interesse for Dogmatik, og at de ikke tager imod et eneste Aandsprodukt, der ikke er saucet ind i religiøst Føleri, hvori de svælger, som en Eskimo i Tran.

Alt hvad der har villet gaa rank og kjæk fremad Vejen uden Alliance med Degnstro og Theologi, har *vore* Bønder nægtet enhver Tilslutning eller endog slængt en Sten efter.

Den Institution, der for Øjeblikket har stærkest Tag i den bedre Deel af vor Almue er ubestridt Højskolen; men lad den forsøge at give Slip paa „Morgenbønnen“ og hele Sangværket og træde frem som ren og skjær Oplysningsanstalt, og man skal se, hvor dens Magt havner. — Vi har et Exempel paa rede Haand: En af Højskolens talentfuldeste Mænd, Morten Pontoppidan, havde udtalt en afvigende Opfattelse af „Trosordet“; strax sank hans Skoles Elevantal fra 70 til 10, og Skolen er nu en Ruin. Ogsaa de Højskoler, der har erklæret sig for konfessionsløse, har haft en krank Skjæbne.

I den Grad elsker vore Bønder Prædikener at endog Ud-giverne af vore Provinsaviser om Søndagene maa ta' Præstekræve paa og træde frem for Abonnenterne med 2—3 Spalter „Søndagstanker“ over Evangeliets Text. Og alle de Ugeblade, der i den sidste halve Snæs Aar har forsøgt at sprede almindelig verdslig Kundskab blandt vor Bondestand — som „Bondevennen“, „Danmark“, „Enhver Sit“, „Tidens Strøm“ — alle er de døde Tæringsøden og har for lang Tid siden faaet en kristelig Begravelse. Kun *Ugens Nyheder* løfter endnu stolt sit skurvede Hoved. Paa dette Organ kan man fortrinlig studere Ukrudtets Udbredelsesmaade. Som Frug af „Fandens Mælkebøtte“ daler det ned over de tusind Straatage; det er et allerkjæreste Blad! Og det er simpelthen alvidende: Sjælepleje, Børnepleje, Guds Ord og Hyldethe, Daabspagt og Blanksværte — alt behandles her med samme Sagkundskab, og det er kemisk fri for Talent; kan det da undre, at det er et af Landets mest udbrede Blade.

Bj. Bjørnson udtrykte forleden her i Bladet sin Forundring over de danske Bønders Evne til at forstaa Poesi, specielt Vict. Hugos Digte. Bjørnson begaar en Fejl ved at identificere den Haandfuld virkelig oplyste *Højskolebønder*, — som vort Land besidder, og som tropper op alle vegne ligesom Tordenskjolds Soldater, — med hele den danske Bondestand. Til den store, varmhjærtede Digter maa jeg da i Sandhedens Interesse faa Lov at sige, at han gjør os alt for megen Ære; hvor smigrende end hans Ord kan være for den nationale Forlængelighed, vi fortjener dem ikke. Desværre, vore Bønder interesserer sig gjen-nemgaaende meget lidt for Poesi. Jeg har kunnet opholde

mig 18 Aar paa Landet uden næppe en eneste Gang at høre vor egen Øhlenschlägers Navn nævne. Ganske vist var jeg knyttet til en af Landets mere forsømte Egne, og meget kan have forandret sig siden, men Forandringen har langt fra allevegne været til det bedre — se Missionen og alle dens uhyrlige Gjerninger!

Hvilke af vore Forfattere — fraregnet nogle ret tarvelige Romanskriver, kan desuden rose sig af at have noget Publikum i den danske Bondestand? — Lad os da høfligst takke for den gode Mening, man har om os, men samtidigt have Mod til at afvise Komplimenten, indtil vi efter en energisk og landlags Agitation mod det, der i Øjeblikket drypper sin Gift i vort Folkegemyt, har gjort os fortjent til Digterens varme Ros.

MEJERISTER.

„København“, 22. Oktbr. 1896.

I de sidste 10—20 Aar har der uformærkt dannet sig en ny og interessant Type i vort Samfund, nemlig *den danske Mejerist*. Han er udgaaet fra Bondestanden, men er særdeles let at kjende fra Bonden i Almindelighed. Han udmærker sig fremfor denne ved større Belevenhed og en betydeligere Intelligens. Det massive og tunge har hos Mejeristen vejet Pladsen for noget kvikt og adræt, der var den Stand fremmed, fra hvilken han gik ud. Bonden er bleven tung paa Foden af at gaa bag Ploven; hans bredskuldrede Tyng og sejgtflydende Bevægelighed blev let til Vane under et Arbejde, der fordrer langt flere sejge Tag, end egentlig Snarraadighed; men den daglige Omgang med kogende Damp og rastløse Hjul lærte Mejeristen at være rap paa Haanden og snar i Beslutningen.

De som færdes meget blandt vor Bondestand, vil have lagt Mærke til, i hvilken Grad Mejerivæsenet har omdannet vort Lands Karakter. Der, hvor man næppe før kjendte en Dampmaskine af Navn, højstes nu Kransen over dens høje Skorsten, mens man indbød alle de skeptiske — og de var mange — til at komme og se, hvor let og elegant et Par Mennesker skilte sig ved det, som forhen hundrede havde

maset med i deres Ansigts Sved. De tykke Bøndeøg stejlede, naar de førtes forbi Mejeriernes larmende Værksteder, og det var ikke fri for, at Kuskene stejlede med. Men efterhaanden som Pengene rullede ind for Smørret, og det saas, hvilken Pris Ud- og Indland satte paa Varen, lagde baade Mistilliden og Forbavselsen sig og gav Plads for en national Stolthed, der for en Gangs Skyld havde faaet noget reelt at støtte sig til.

Nu anses Mejeriet allevegne for noget uundværligt; men det er de danske Mejeristers Skyld, naar Sejren er bleven saa let, og det er deres uvismelige Ros, naar vort Land paa Smørindustriens Omraade indtager en Førsteplads.

Men de danske Mejeristers Fortjenester indskrænker sig langt fra til Smørret alene. Det er i sin Orden at man i et demokratisk Blad tillige gjør opmærksom paa, hvilken Støtte vore frisindede Bestræbelser har i disse Folk; thi vort Landbodemokrati tæller næppe paalideligere Mænd end dem.

Som sagt: Mejeristerne er noget for sig; de er mindre hornerte end mange af vore landlege Lærere, som de tit distancerer i Viden, og de er i Besiddelse af større Sans for reelle Kundskabers Værd end mange andre af vor Hejskoleungdom.

De kjøber flere Bøger og holder flere Blade end Folk paa Landet sædvanlig gjør, og disse Ting spadserer ikke sjældent fra Mejerierne ud blandt de omboende, hvorved Oplysningen stiger, og Kulturniveauet uformærkt hæves. Den større Skiften Plads blandt Mejeristerne giver Anledning til en gavnlig Folkeblending. — Jyder nedsætter sig i Sjælland, Sjællændere i Jylland etc. — saa ogsaa ad den Vej brydes til Hjemfødningens alt for store Tilfredshed med det tilvante, og Egne, der før laa indkineset i forsumpet Selvgodhed, trækkes ind i det almindelige Folkekredsløb, der er en nødvendig Betingelse for et Samfunds Trivsel og Væxt.

Vi tør da nok sige, at de danske Mejerister er en Stand, der til enhver Tid fortjener vor Opmærksomhed, men især dog i disse Dage, hvor de samles i vor Hovedstad.

ENDNU EN MEJERIST.

ESPER ANDERSEN, JEBJÆRG.

„Idræt“ Nr. 1, 5. Jan. 1901.

Bred, tæt og kjærnesund, med et Par poliske Øjne i et stærkt, energisk Ansigt. — saadan er hans Udortes, og hans Aarøshabitus er i den smukkeste Overensstemmelse hermed. Hos ham findes ingen Orm i Kjærnehuset og ingen marvsyg Tilskuestillen af Livslede og Weltschmerz, men megen seig Energi og en lysvaagen Interesse for Livets Mangfoldighed af Opgaver. Det er mig en Fornøjelse at konstatere, at da Esper Andersen i 1892 ved en vistnok ene-staaende Energiudfoldelse havde vundet det store Jyllandsløb med Hæder, for han ikke videre ad Landevejen som en sky Krikke — hvad der er bleven skjæbnesvanger for saa mange andre —, men han tog med Exprestog tilbage til sit Mejeri, hvor han baade før og siden har hævdet sig en Førsteplads som en af de fremmestgiste indenfor sit Fag.

Dette kun at konkurrere een Gang og da være den første, er betegnende for Manden og bringer én til at tænke paa hine gamle, nu længst hensovede Feltherrer, der efter en glimrende Sejr trak sig tilbage til Ploven og Oxespandet. — Esper Andersen er en Mand, der er i den retmæssigste Besiddelse af to saa misundelsesværdige Goder som et lyst, harmonisk Sind og en aldrig trætmende Arbejdsevne. De Morgener, han er bleven taget paa Sengen *efter* Klokken fire er sikkert snart talte. Foruden Mejeriet driver han som bekjendt en vidtforenet Cyklehandel, en Filial af Broderen P. Andersens omfattende Forretning i Aalestrup.

Kom til Jebjærg Mejeri en Søndag Formiddag i den første Sommertid, naar det fede Sallings bugtede Landeveje har mistet Vintervæden og de bortgjemte Bicykler er hentede ned fra Halmhjallen, hvor de har staaet og samlet Vinterrust, da udviser Esper Andersens Gaard det særreste Skue af Cyklister og Maskiner i alle Aldre og Gangarter. Hans Hus er da Skjæringspunktet for hele den udstrakte Landsdels cyklende Ungdom. Der spankulerer Kjøbstadsmanden — sportsmæssig antrukket — i brune Sko og Pludderbuxer, mens han lirker for at faa et Par løse Skruer fæstnede i sin

Landevejsracer, og dér kommer Mursvenden med Træsko paa Fødderne og Pudsebræt og Kalkbørste paa Nakken for at lase rettet paa sit Krankleje, og hist henne har vi Hjorddrengen fra den nærliggende Herregaard; med Møjkager op ad Buxebenene og Huen nød om de solbrændte Ører kommer han hjulende paa sit Udgangsæg fra 1800 og Langkaal, der for 17de Gang er sprunget boviarn over en Digegravt.

Det er som et helt Marked; og Esper Andersen gaar rundt og ser paa de invalide Kreaturer, ler, skjæmter og taxerer Skaden til den lempeligste Pris. — Naar Salling er en af de Landsdele, hvor man møder flest Cykler paa Landevejene, skyldes det i fremmeste Linie Esper Andersen, først for det gode Exempel han har givet i Cyklesportens Interesse, men dernæst ogsaa for den vistnok enestaaende Liberalitet, hvormed han ofte har hjulpet de mindre velbeslaaede til at afvikle de ret smærtelige Beløb, som det jo endnu koster en Bondekarl at realisere sit Livs skinnende Drøm.

Er end Esper Andersens Navn stærkest knyttet til Cyklesporten, er han dog langt fra nogen Sinke paa de øvrige Sportsomraader. Saaledes er han en mangeaarig Gymnastiklærer, der tit har ført sine Tropper til Sejr ved de lokale Gymnastikopvisninger, og altid har han forbavset Publikum ved sine Højdespring og Smidighedsøvelser. Ifjor fik han indført Fodboldspil i sin Lendsby, og hver Søndag leder han Sigtet ude paa Mosen for den lokale Skytteforening; for faa Aar tilbage svømmede han en Middagsstund over det timfjordske Hellespont der hedder *Hvalpsund* og ligger mellem Salling og Himmerland.

Og for at nævne en anden Side af hans Talent har jeg aldrig set nogen stritte en Sten højere tilvejs end han, ikke at tale om, at han er en lidenskabelig Jæger, der har bragt Knald og Fald over mangen en smækket Moseand. Men først og fremmest er han et brillant Menneske. „i hvem der ikke er Svig“, en Mand af en rodfæstet Intelligens, der har skaffet ham Agtelse og Omgangsfæller i alle Kredse og i de senere Aar gjort hans gjæstfrie Hjem til et kjært Raststed for unge Kunstnere og Forfattere.